

Rovers, B. 1999. "Sprookjes." Nieuws voor Criminologen, pp. 1-4.

Sprookjes

Ben Rovers

Geweldpleging komt vaak voor op plaatsen waar je het op het eerste oog niet zo snel zou verwachten; in sprookjes bijvoorbeeld. Ik heb er eens een paar op nageslagen en inderdaad: geweld alom. Bovendien voor elk wat wils. Vergiftigingen vinden we bijvoorbeeld bij Doornroosje en Assepoester. Voor een smeulige ontvoering kunnen we terecht bij Hans en Grietje. Als we willen lezen hoe kinderen als honden worden achtergelaten in het bos, is Kleinduimpje een aanrader. Gaat u meer voor vechtpartijen met stokslagen? Sla een willekeurig sprookje op en ik garandeer u: altijd prijs! Martelingen treffen we aan in alle soorten en maten: van eenvoudig uithongeren tot en met het langzaam verdrinken van mensen in plastic zakken. Enfin, ik zal u de gruwelijke details verder besparen.

Je slaakt na het lezen van al die peuterhorror bijna een zucht van verlichting als het geweld zich beperkt tot een humane onthoofding. Ik heb me daarom afgevraagd waarom nog niemand op het idee is gekomen deze lectuur te verbieden of op zijn minst te voorzien van waarschuwendes stickers waarop staat dat de sprookjes expliciete geweldscènes bevatten. Ik kom op deze gedachte naar aanleiding van een berichtje, onlangs in de krant, dat het Europees parlement heeft besloten of gaat besluiten (dat ben ik even vergeten) televisietoestellen te voorzien van een geweldchip. Als dat apparaatje wordt ingebouwd, zal het TV-beeld op zwart springen zodra een programma of scène wordt uitgezonden waarin geweld voorkomt.

De toepassing van zo'n geweldchip roept veel vragen op. Wie gaat bijvoorbeeld het geweld in de gaten houden? Een commissie van wijze mannen, een groep enthousiaste banenpoolers, een doorsnee uit de samenleving? Komt de bioscoopkeuring terug, maar nu in de vorm van televisiepolitie? En wanneer is sprake van geweld? Hanteren we een standaarddefinitie of staan we differentiatie toe; de een kan nu eenmaal meer hebben dan de ander. Misschien wordt er wel een keuzemenu aangeboden, waarbij mensen kunnen kiezen tussen afsluiting van respectievelijk zwaar geweld, middelzwaar geweld of licht geweld. Een en ander afgestemd op de leeftijd en het geslacht van de kinderen in een gezin. Dat kan, thuis voor de buis, nog heel wat verassingen opleveren: we zien de vriendschap tussen twee mensen, de een geeft de ander een ferme schouderklop... en floeps daar gaat het beeld op zwart, want de TV-politie heeft besloten dat een dergelijke klap op licht geweld kan duiden. Tussen haakjes: het schijnt ook mogelijk te zijn de buis op zwart te laten springen bij ongewenst bloot of bij seksuele handelingen. Hebt u wel eens stilgestaan bij de operationaliseringsproblemen die daarbij aan de orde zijn? Ik wil er liever niet over nadenken.

Ik chargeer natuurlijk, maar toch, de vragen blijven. Is er bijvoorbeeld nagedacht over de vraag welk geweld nu eigenlijk het gevaarlijkst is en dan heb ik het over echt geweld versus fictief geweld. Ik stel het even plat, maar wat is erger voor de kindersziel: de Servische oorlog of Sylvester Robocop Van Damme? Of is dit onderscheid irrelevant, omdat fictief geweld door kinderen sowieso ervaren wordt als echt geweld? (En zouden we in dat geval de voornoemde sprookjes niet rap op de brandstapel moeten werpen!?) Wat te doen als vooral echt geweld de boosdoener is? Willen we onze kinderen daarvoor afsluiten? We moeten ze op enig moment natuurlijk wel gaan inlichten ("Gefeliciteerd met je achttiende verjaardag. We moeten je iets vertellen: ook buiten de veilige muren van dit huis bestaat een wereld en het is daar één grote klerezooi. Nog een leuke dag verder.").

De vraag is natuurlijk of we überhaupt in staat zijn geweld buiten het waarnemingsbereik van kinderen te houden. Daarvoor is onze samenleving waarschijnlijk veel te open en zijn er, naast televisie, nog teveel kanalen via welke kinderen in aanraking kunnen komen met ongewenst geweld (op het schoolplein bijvoorbeeld). Het lijkt me, kortom, een onhaalbare kaart om kinderen op deze manier bij geweld vandaan te houden. Een alternatief is echter gemakkelijk gevonden: we blokkeren niet de zender van de geweldprikkel, maar de ontvanger: het kind zelf dus. Technisch moet dat binnen afzienbare tijd te realiseren zijn. De anti-geweldchip wordt vlak na de geboorte geïmplanteerd achter het baby-oortje (zo'n beetje als een oormerk bij koeien, maar dan veel kleiner). De chip zorgt ervoor dat het centraal zenuwstelsel plat gaat zodra de zintuigen geweld opvangen. Met een afstandbediening (voorzien van kindersluiting!) kunnen de ouders verschillende anti-geweldsprogramma's instellen en naar believen in- en uitschakelen, heel praktisch allemaal. De mogelijkheden zijn schier oneindig, niet in de laatste plaats omdat het verschijnsel geweld er als zodanig mee kan worden uitgebannen. Immers, de chip van zowel de aanvaller als de aangevallene zullen ervoor zorgen dat hun centrale zenuwstelsel tijdelijk op nonactief gaat wanneer geweld dreigt uit te breken. Praktisch probleem van deze Tita-tovenaaroplossing is natuurlijk dat de NCRV en mevrouw Dupuis weer ethisch gaan doen.

Ik weet niet of geweld op televisie schadelijk is voor kinderen. Er is natuurlijk wel onderzoek naar gedaan, maar ik vraag me af of het in de verste verte mogelijk is de unieke invloed van televisie op gewelddadig gedrag van kinderen vast te stellen. We hebben te maken met zelfselectie, gebrek aan controlefactoren en allerlei andere methodologische ellende. De relatie tussen kijkgedrag en geweldgebruik is echter in veel onderzoek vastgesteld. Het lijkt me daarom veilig uit te gaan van het motto 'schaadt het niet, het baat ook niet!' Langdurige blootstelling aan geweld zal toch niet snel een geweldsremmend effect hebben.

Toch geloof ik dat de vermeende werkzaamheid van de anti-geweldchip beperkt is. Het idee is dat veelvuldige blootstelling aan geweld leidt tot geweld. Er wordt, met andere woorden, een leerperspectief gehanteerd. Wie echter vaak met jonge kinderen omgaat, beroepsmatig of thuis, weet echter dat geweld niet zozeer wordt *aangeleerd*, maar vooral wordt *afgeleerd*. Het leerproces gaat dus de andere kant op. En dan heb ik het even niet over de specifieke categorie van kinderen met een rechtsdraaiend geweldsgen, maar over de veel grotere groep die (wel eens) gewelddadig gedrag vertoont, omdat de primaire socialisatie op dit punt in gebreke is gebleven. Kinderen die geleerd hebben zichzelf te beheersen, zullen niet gewelddadig worden van het kijken naar geweldsfilms. Omgekeerd geldt dat kinderen die onvoldoende hebben geleerd om af te zien van geweld, door het kijken naar al dat televisiegeweld niet bepaald geremd zullen worden in hun gedrag. Het is echter de vraag of het getoonde geweld de kans op gewelddadig gedrag in deze groep (verder) vergroot.